

BOŽIDAR FINKA

**NARODNA
UMJETNOST**

1980.

KNJIGA 17

O zlarinskom govoru

Uvod

1. Zlarinski je govor čakavski i po svojem podrijetlu i po svojim sadašnjim temeljnim obilježjima. Njegova je »čakavnost« određena inventarom i raspodjelom glasova, naglasaka i oblika, zatim sintaktičkim posebnostima i mnogim riječima koje su tipične za čakavske govore, među kojima je i upitno-odnosna zamjenica **ča**.

Zlarinski se govor nadovezuje na ostale govore šibenskoga otočja čakavske osnovice, ali se od njih i razlikuje u nekim pojedinostima raspodjele svojih govornih osobina kao i u nekim govornim podacima koji su pretežno, ili tipično, zlarinski. To opravdava da se zlarinski govor prikaže, makar i samo u pregledu, kao u sebi zaokružen, strukturiran govorni sustav, i to koliko zato da se taj sustav pobliže upozna, toliko i zato da se taj govor, barem u svojim osnovnim obilježjima, osobito akcenatsko-kvantitativnim i glasovnim, može uspoređivati sa svakim drugim govornim sustavom, bilo srodne bilo različite dijalekatske strukture.

2. U protezanju čakavskoga narječja u smjeru jugoistok-sjeverozapad zlarinski se govor nalazi na prijelaznom prostoru između jugoistočnih i sjeverozapadnih govora, u koje se područje mogu uključiti svi govori čakavske osnovice zadarsko-šibenske regije.

To je od znatne važnosti za čakavsku dijalektologiju, jer na spomenuto prijelazno čakavsko područje dopiru i na njemu se ispreplću neke izoglose tipičnije ili za čakavski jugoistok ili za čakavski sjeverozapad, pa je moguće uočiti kojom su frekvencijom i kojim intenzitetom te izoglose prisutne na područjima, kao što je Zlarin, koja su svojevrsna spona između jugoistočnoga i sjeverozapadnoga čakavskoga podtipa.

Zlarinski je govor i u neposrednoj blizini šibenskoga kopna gdje je čakavski govor izložen dijalekatskim prožimanjima s govorima i dijalektima (novo)štokavske osnovice; osobito je to prožimanje pojačano s (novo)štokavskim govorom u gradu Šibeniku s veoma jakom asimilatorskom snagom, pa u tom svjetlu treba gledati i na neke pojave i procese u zlarinskom govoru.

U ovom kratkom i opisnom pregledu nije moguće upozoravati na sve posljedice navedenih prožimanja i odnosa; o tome se može zaključivati i na temelju samih podataka.

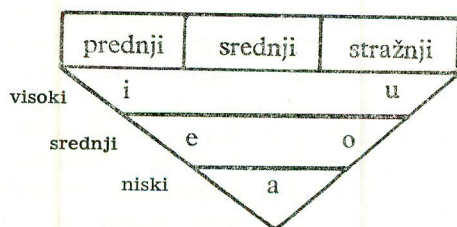
GLASOVI

Samoglasnici

(Vokalizam)

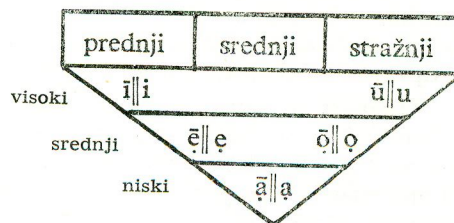
3. Svi su samoglasnici monoftozni. Među njima (naslijeđeni ili naknadno produljeni) dugi samoglasnici **a**, **e** i **o** mogu imati zatvoreniiji, samim time i napetiji, više stražnji izgovor nego kratki samoglasnici. Takav izgovor mogu dugi samoglasnici zadržati i onda kad se (i ako se) naknadno više ili manje pokrate. Ta se njihova izgovorna osobina ovdje obilježava točkom ispod slova, dakle: **ā**, **ē**, **ō** dugi, odnosno: **ǎ**, **ě**, **ǒ** naknadno pokraćeni. Prema tome, samoglasnički je sustav ovaj:

a) Kratki samoglasnici

b) Dugi samoglasnici

(i naknadno pokraćeni)

Usp. primjere (pod naglaskom i izvan naglaska):

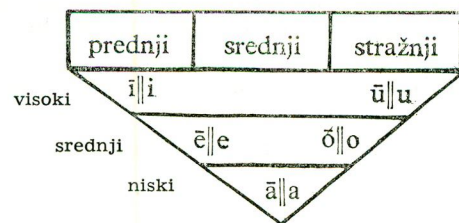
a) **ā**ǎ: pēt īā(d), īgrāmo, īma, kǒpāmo, Mārin, Malipāga, na Malipāzi, Māli Klĕpāc;

b) ē|ě: grē dĕš, bez jaglĕ, zovĕn||zovĕn||zovĭn, bez bābĕ, ka pǒjdĕ ū grād;

c) $\bar{o}||o$: **drũgo, ĩma tovãro, mišo i prãjco, ĩmaĵmo brãvo, dđsta bđro, stô, pĕsto, sĕdansto, đsansto, đĕvesto.**

4. Stražnji se i napeti dugi (odnosno naknadno pokraćeni) samoglasnici mogu ostvarivati i bez izrazitije zatvorenosti i s manje napetom artikulacijom, dakle približno na mjestu i na način ostvarivanja odgovarajućih kratkih samoglasnika, što se ovdje obilježava samim slovima, bez potpisane točke, s dužinom ili bez nje, kako je kad zabilježeno. Taj se sustav dugih ili naknadno pokraćenih samoglasnika može nazvati kao pojednostavljena

Varijanta sustava b)

Usp. primjere (pod naglaskom i izvan naglaska):

a) $\bar{a}||a$: **jã, po zľãrĩnsku, jedãn, pomãžĩn, ĩma, ĩmamo, pũno ovãc, sãpa, mãla, glãvu, dãla si, ĉešňãk;**

b) $\bar{e}||e$: **do gđdĩne, svđje||svđjĕ drugarĩce (G sg.), rĕste, pĕ(t), šĕs(t), ĉetrdesĕ(t), pedesĕ(t), šerdesĕ(t), sedandesĕ(t), osandesĕ(t), devedesĕ(t), pĕsto, pĕti, devĕti, desĕti;**

c) $\bar{o}||o$: **ovce, jednõga brãta, nõs, zelĕne bõjĕ (G. sg.), u Dđcu, õsmi, pĕsto, kõ dĕte.**

5. Navedeni alofoni dugih samoglasnika zatvorenije i otvorenije artikulacije (npr. $\bar{a} : \bar{a}$) danas su u nevezanoj, slobodnoj raspodjeli, tj. njihova artikulacijska razlika nije uvjetovana ni pozicijski ni podrijetlom, ali se može uzeti da se zatvore-niji izgovor (s napetijom artikulacijom) odnosi prema otvorenijem izgovoru (s manje napetom artikulacijom) kao arhaičniji prema manje arhaičnom izgovoru; zato se ti različiti izgovori mogu iskorištavati za stilsko nijansiranje. Istovremeno upućuju i na jači ili slabiji utjecaj štokavske i književne artikulacije, koja je bez reda dugih samoglasnika sa zatvorenom artikulacijom.

6. Slogotvorno je **r (r)** bez popratnoga samoglasnika i zatrta je opreka dugoga prema kratkom slogotvornom **r**, a ostvaraj je pretežno kratko **r**, naglašeno i nenaglašeno.

Usp. **Vřtľĩć, gřlo, ĉrĩne šãndule, třľja, srdĕla, břdo, přvi, ĉetvřti, třšje, škrpĩna, přsi.**

7. Za zlarinski je vokalizam posebno karakteristično:

— prijevov s vokalom **e** u primjera kao: **još rĕstu, rĕste** itd.;

— sužavanje artikulacije vokala tipa »e« u zatvorenom slogu ispred **-n||-m**, sve do zamjene vokalom tipa »i«: **ustānin se, p̃d̃pijin kāfu, ĩdin s māt̃eron, pomāžin gūliti trāvu, znad̃in, gr̃in||gr̃in se igrāt, zoṽin drugarice, m̃indule;**

— mogućnost sužavanja artikulacije i vokala tipa »o« u zatvorenom slogu ispred **-n||-m**, sve do zamjene vokalom tipa »u«: **jaglūn se šije** (ali i: **s māt̃eron**);

— mogućnost da se **-n** (< **n, m**) iz nastavka može s prethodnim vokalom ostvariti i kao nazalizirana varijanta toga vokala: **čūva, gr̃i, s māt̃er̃o;**

— uz zadržavanje također mogućnost redukcije krajnjega infinitivnoga **-i**: **ĭst, šĭt;**

— sustavno proveden ikavski izgovor, tj. refleks staroga »jata« redovito je i: **ditelina, dvīsta, dīte, dvajst jedān sīšna, dvī bāb̃e, dvā dīda, sukñene bl̃čve, ne ñosi līpe šāndule, na čoṽiku, kolino;** riječ se **srd̃ela** ne uklapa u ovu kategoriju. Usp. još ove ikavske primjere, bez akcenatskoga bilježenja: **divojčica, dica, Stipe, odnila je, donili su, piva je pismu, Marija Divica, prpovidala je, prpovidati;**

— čakavsko **a** u primjerima kao: **prijati, zajati** (s prijelazom staroga **ę** u **(j)a**).

Suglasnici (Konsonantizam)

8. Zlarinjani kao čakavci imaju suglasnički inventar u kojem se ne ostvaruje glas **ž** (dž); glas **đ** je sustavno već prihvaćen. Sustavnu poziciju ima i glas **h** (ostvaraj **x**) kao u primjera: **ñd̃hti** (< **nokti**) pa i **ñd̃hat, hob̃d̃nica||hob̃d̃nica, igr̃amo na hrañivca.**

Među suglasnicima dobro se razlikuju **č** i **ć**. Usp. primjere za

a) **č**: **četire, četrdes̃e(t), četiristo, četṽrti, čūva||čūva, bl̃čve, na čoṽiku, čā, glam̃d̃č, češ̃ñāk;**

b) **ć**: **burić, Ṽrtlić, jā ću sād govor̃iti.**

Izgovor je suglasnika **č** više prednji nego u hrvatskom književnom jeziku, pa se taj glas približno ostvaruje kao srednje **č'**, a suglasnik se **ć** pretežno izgovara kao sliveno čakavsko **t'**.

Ostali suglasnici isti su, i približno se izgovaraju, kao i u hrvatskom književnom jeziku.

9. Kao tipično čakavska (na tom području) čuva se suglasnička skupina **šč** (prema **št** u nekim drugim, pretežno štokavskim govorima i u književnom jeziku) kao u primjera **Lovišća||Lovišća** ili **d̃ese(t) g̃d̃išć**. U određenim je glasovnim uvjetima poznat prijelaz skupa **tl** u **tj** kao u primjeru **Ṽrtjić** (pored **Vrtlić**). Među tipične čakavske osobine zlarinskoga govora treba ubrojiti i prijelaz skupa **čc** (> **šč**) i **sc** u **jc** kao u primjera: **u B̃ojcu** (< **Bošcu** < **Bočcu**), **na K̃amijcu** (< **Kamišcu** < **Kamičcu**), **ima pr̃ajc̃o** (< **prasc̃o**), kao i prijelaz skupa **pc** > **fc** kao u primjera: **na Kl̃ěfcu** (< **Kl̃ěpcu**), itd.

Ima primjera i za ispadanje pojedinih suglasnika, i to ne samo unutar riječi (npr. **tica** < **ptica**, **br̃aski** < **bratski**, **j̃ena** < **jedna**) nego i na granici dviju

riječi, kao u (već navedenom) primjeru **Īspo Mār(i)na** < **Ispod Mar(i)na** ili u primjeru **Po Šikulino** < **Pod Šikulino** i **Vāla o Bokō** < **Vala od Boko**, itd.

Kao što pokazuje posljednji navedeni primjer, često se i oblik i G mn. izgovara bez krajnjega suglasnika **-v**, ako mu prethodi dugi (odnosno naknadno pokraćen) samoglasnik **ō (ō)**. Sporadički se izostavlja i završetni oblični suglasnik **-j** ako mu prethodi dugi samoglasnik **ō (ō)**, npr. **na Jōsinō(j)**.

Zapažena je čakavska (i poznata na našem području mediteranska) promjena krajnjega **-m** > **-n**: **īman**, **s māteron**, **ōsan**, **jaglūn se šije**, itd.

Dosta se dobro čuva i suglasnik **j** (< *d') u primjera kao **mlāji**, **slāji**, ali ima potvrda i sa suglasnikom **đ** (**mlāđi**), a u prezentu glagola **ići** složenoga s prefiksima dobro se čuva suglasnički skup **-jd-** (npr.: **ka pōjde ū goru**).

Krajnje **-l** može otpasti (npr. u l-participu tipa **rēka**) ili se zamjenjuje sekvencijom **-ja** (npr. **vīdija**, **mīnduja** < **mindul**), rjeđe ostaje.

Ima i drugih suglasničkih posebnosti (npr. **jēna** < **jedna**), osobito u smislu izbjegavanja suglasničkih skupova.

NAGLASCI (Akcentuacija)

10. Svojim tipičnim naglasnim ostvarajima zlarinski govor čuva duboku čakavsku starinu. Ona se očituje i u mjestu i u vrsti naglasaka. Naslijeđeni su ovi naglasni ostvaraji:

˘ (kratkosilazni ili brzi)

◌ (dugosilazni ili silazni, tzv. cirkumfleks)

◌̇ (čakavski uzlazni naglasak, tzv. čakavski akut).

Prema tome, u zlarinskom je govoru ovaj naslijeđeni čakavski

KLASIČNI NAGLASNI SUSTAV

naglasci	silazni	uzlazni
kratki	˘	
dugi	◌	◌̇

11. Svaki se naglasak može ostvarivati u svakom slogu u riječi, osim što se u zadnjem otvorenom slogu izbjegava naglasak ˘, tj. djeluje tzv. dezoksitoneza. To je inovacija u zlarinskom naglašivanju. Umjesto naglasaka ˘ na zadnjem otvorenom slogu ostvaruju se, u načelu, na prethodnom slogu čakavski uzlazni naglasci:

a) ' , čakavski poluakut, ako se prethodni slog ostvari kao kratak (npr. **no'ga** < **nogã**);

b) ~, čakavski akut, ako se prethodni slog ostvari kao dug (npr. **na Obliku** < **na Oblikü**).

Na taj je način i u zlarinskom govoru moguća naglasna simetrija od dvaju kratkih (' ') i dvaju dugih naglasaka (˘ ~) s po dva silazna, jedan kratki i jedan dugi (˘ ˘), i po dva uzlazna, jedan kratki i jedan dugi (˘ ~).

Preneseni se uzlazni naglasci mogu donekle ostvarivati i kao štokavoidni:

a) ` (kratkouzlazni ili spori),

b) ' (dugouzlazni ili novoštokavski akut),

tj. približno kao u (novo)štokavskim govorima i u književnom jeziku. To se, dakako, pretežno zbiva samo onda kad ti (štokavoidni) naglasci zauzimaju položaje koji odgovaraju (novo)štokavskom dijalekatskom i književnom mjestu tih naglasaka. Prema tome, u zlarinskom je govoru moguć ovaj

MAKSIMALNI NAGLASNI SUSTAV

naglasci	silazni	uzlazni
kratki	˘	' (˘)
dugi	˘	~ (˘)

Kao što je rečeno, čakavski se poluakut ('), jednako tako i štokavoidni kratko-uzlazni akcent, u zlarinskom govoru jedino i ostvaruje kao preneseni naglasak na drugom slogu od kraja ako je taj slog kratak.

Čakavski se akut (~) javlja:

a) kao preneseni naglasak na drugom slogu od kraja ako je taj slog dug, bilo da je naslijeđen kao dug bilo da je naknadno produljen (Usp. **na Obliku** < **na Oblikü**, **sēstra** < **sestrã**),

b) kao nepreneseni na svojim starim, naslijeđenim čakavskim pozicijama (npr. **češñãk**, **jaglõn se šije**).

12. Primjeri za raspodjelu naglasaka:

a) naglasak ˘:

— na početnom slogu: **sika**, **vãla**, **Kãmičac**, **Vřtlić**|| **Vřtlić**;

— na središnjem slogu u višesložnih riječi: **Grbēla**|| **Krbēla**, **Tatiña**, **Vodēna**, **Oštrica**, **govoriti**, **drugarice**, **jakēta**, **glavica**, **kapūla**;

— na zadnjem zatvorenom slogu: **bižãt**, **grē dēš**, **Bõčãc**, **Pisãk**, **burĩć**, **Mãli Klēpãc**.

Na zadnjem otvorenom slogu naglasak se " u načelu zadržava samo u enklizi, tj. kad slijedi enklitična riječ: **jenã mi se sēstra udãla** (za razliku: **a jēna studīra**) ili: **jednã je krãva** (za razliku: **jēdna||je'dna krãva**), **trãvã je zelēne bōjē**, u **kogã si bila**, itd.

b) naglasak ˆ :

— na početnom slogu: **Zlãrin, Dōne mōre, Pūnta Rãta, Pūnta Mãr(i)na, šãndule**;

— na središnjem slogu u višesložnih riječi: **lokãrda, škrpīna, salãta**;

— na zadnjem slogu, otvorenom i zatvorenom: **jedãn, pedesē(t), osandesē(t), šudãr, ĩma trãvē, Kraplūn, Oblĳk, Vãla o Bokō, na Dugōn, Drvenĳk, Roženĳk**.

c) naglasak ʹ :

Kao rezultat pomicanja naglasaka " s krajnjega (otvorenoga) sloga na prethodni kratki slog često se ostvaruje isti naglasak ("), usp. **mōja** (< **mojã**), **jēdna** (< < **jednã**), **dōsta bōrō** (< **borō** < **borō**), ali se na tom slogu može ostvariti i naglasak ʹ, pod uvjetom da se samoglasnik u tom slogu osjetnije ne produjli, npr. **no'ga** (< **nogã**), **se'stra** (< **sestrã**), **svo'je**||**svo'je drugarĳce** (< **svojē**). Ako se taj samoglasnik naknadno dulji, a to je najčešća pojava, obično je rezultat naglasak ~, npr. **dvĳ sēstre** (< **sēstrē** < **sestrē**), **sēstra** (< **sēstrã** < **sestrã**), **trĳ kōze** (< **kōzē** < **kozē**), **glamōče** (< **glamōčē** < **glamočē**), **žēna** (< **ženã** < **ženã**), **Vēlika Sēstra** (< **Sēstrã** < **Sestrã**), u **Bōjcu** (< u **Bōjcū** < u **Bojccū**), itd.

d) naglasak ~ :

— na početnom slogu: **Mãla Krbēla**||**Grbēla, Dvãjna, šēsti**, gdje je naglasak ~ na svojim klasičnim čakavskim mjestima; u **Bōjcu, Vēlika Sēstra** itd., **rēste** (< **rēstē** < **rēstē**), **dĳte** (< **dĳtē**), u **Kljēfcu** (< u **Kljēfcū**), **rãzred** (< < **rãzrēd**) itd., gdje je naglasak ~ u dvosložnih riječi nastao pomicanjem naglasaka (najčešće naglasaka "", rjede ˆ) s krajnjega sloga na prethodni produjleni ili naslijedeni dug slog;

— na središnjem slogu u višesložnih riječi i oblika: **Magãrna, devēti**, itd., gdje je naglasak ~ na svojim klasičnim čakavskim mjestima; s **Kraplūna** (< **Kraplūnã**), **na Oblĳku** (< na **Oblĳkū**), **na Roženĳku** (< na **Roženĳkū**), **glamōče** (< **glamōčē** < **glamočē**), **na žĳvōtu je** (< na **žĳvōtū je** < na **žĳvotū je**) itd., gdje je naglasak ~ nastao pomicanjem naglasaka (najčešće naglasaka "") s krajnjega (obično otvorenoga) sloga na naslijedeni dugi ili naknadno produjleni slog;

— na zadnjem slogu, otvorenom i zatvorenom, čakavski se akut (~) može zadržati (**ĳaglūn se šĳje, bez ĳaglē, zūbi me bolū, ĳã se zovēn**||**zovĳn, češñãk**, itd.), ali i zamijeniti naglaskom ˆ, kao što pokazuju ovi primjeri: **Drvenĳk** (< **Drvenĳk**), **grē** (< **grē**), **jedãn** (< **jedãn**) itd. Nerijetko se u govoru ostvaruje ˆ i kao preneseni naglasak, mjesto naglasaka ~ : **na vrãtu** (< na **vrãtū**), **rūka** (< **rūkã**), **sĳrūna** (< **sĳrūnã** = G sg. od **sĳrūn** < **sĳrūn**) itd.

13. Na temelju iznesenih podataka, u zlarinskom govoru postoji ova

NAGLASNA RASPODJELA

1	2	3	4	5	6
“	+	+	+	+	—
◌	+	+	+	+	+
’	—	—	+	—	—
˘	+	+	+	+	+

Tumačenje križaljke:

1. Vrsta naglasaka,
  2. naglasak na prvom slogu koji nije drugi od kraja,
  3. naglasak na središnjem slogu koji nije drugi od kraja,
  4. naglasak na drugom slogu od kraja,
  5. naglasak na zadnjem zatvorenom slogu,
  6. naglasak na zadnjem otvorenom slogu
- + prisutnost naglasaka,
— odsutnost naglasaka.

Od najmanje do najveće ograničenosti u raspodjeli zlarinski se dakle naglasci svrstavaju ovim redom:

1. ◌ (cirkumfleks),
2. ˘ (akut),
3. “ (brzi),
4. ’ (poluakut).

Frekvencija pojedinih naglasaka ne zavisi od stupnja navedenih ograničenja.

14. Polazi li se od činjenice da se kratki naglasci ostvaruju na samoglasnicima koji imaju samo jednu moru (**ä, a’**), a dugi naglasci nasam oglasnicima koji imaju dvije more, i to **â = äa** i **ã = aä**, vidljivo je da nikako nije naglašen jedino zadnji samoglasnik u otvorenom slogu ako se sastoji samo od jedne more. U svim drugim pozicijama može biti nositelj naglašenosti (naglasnoga iktusa) svaka mora, iako neki primjeri upućuju na tendenciju da se izbjegne naglašenost ne samo zadnje jedno-samoglasničke more (**mōja < mojä**, uz moguće **mo’ja || mōja**) nego i druge more u dugih samoglasnika, i to ne samo u otvorenom nego i u zatvorenom slogu, i ne samo u zadnjem, nego i u prethodnim slogovima. Tako je u primjerima neutralizacije naglasaka $\sim$ i $\circ$ uvijek rezultat anaglasak $\circ$ a ne $\sim$ ($\circ \sim < \circ$). Usp. primjere:

sirūna < **sirūnā** (uz moguće **sirūna**) ili **Drvenīk** < **Drvenīk** (uz moguće **Drvenīk**). Zato se, u skladu sa stupnjem ograničenosti, naglasak ◌ stavlja ispred naglaska ~ .

15. Osim kratkih, zlarinski govor poznaje i duge nenaglašene slogove, odnosno: kratke i duge nenaglašene samoglasnike (npr. **ǎ** ≠ **ā**). I jedni se i drugi mogu nalaziti i ispred i iza naglašanih samoglasnika. Kratki se mogu nalaziti u svakom slogu u riječi, odnosno akcenatskoj jedinici, a u raspodjeli dugih nenaglašanih samoglasnika postoje određena ograničenja, ali se uopćeno može reći da je i kraćina i duljina nenaglašanih (kao, uostalom, i naglašanih) samoglasnika povijesno uvjetovana, osim u slučajevima zlarinskih inovacija.

1. Najvažnije je i opće ograničenje da se ispred naglaska mogu ostvarivati dugi nenaglašeni samoglasnici samo u slogu koji neposredno prethodi naglašenom slogu (npr. **počivāti**, **gūliti**, **pīsāk**, **pētāk**).

2. Kod pomicanja naglaska s kraja riječi na prethodni slog dugi se nenaglašeni samoglasnici uklanjaju na taj način što su primili (dugi) naglasak (obično ~, rjeđe ◌) i tako postali naglašeni (npr. **na Oblīku** < **na Oblīkū**; **sirūna** < **sirūnā**).

16. Zapaženi su i primjeri tzv. kanovačkoga duljenja, tj. nije neobično produčavanje prvotno kratkoga samoglasnika u drugom slogu od kraja ispred naglaska (npr. **trāvā je zelēne bōjē** < **bōjē**); ako tako produljen samoglasnik primi naglasak, na njemu se ostvaruje dugi naglasak (npr. **sēstra** < **sēstrā** < **sestrā**).

17. Kao što je već rečeno kod prikaza samoglasničkoga sustava, duga se kvantiteta iza naglašanih samoglasnika može i pokratiti. U takvim je slučajevima obilježje i vrsta kompenzacije za pokraćenu kvantitetu samo zatvoreniiji izgovor onih samoglasnika koji mogu imati takav ostvaraj. Kad je i ta razlika neutralizirana (**ā**||**a**, **ā** > **ā**, **ē**||**e**, **ē** > **ē**, **ō**||**o**, **ō** > **o**), ili u onih samoglasnika (**i**, **ū**) koji nemaju dvojak realizaciju (tj. više zatvorenu i više otvorenu), duga se kvantiteta neutralizira s kratkom bez posebnoga znaka kompenzacije. Iako često dolazi do pokraćivanja, ipak se može reći da je povijesno uvjetovana duga kvantiteta još uvijek sustavno obilježje zlarinskoga govora.

Primjeri:

a) Duga je kvantiteta iza naglaska očuvana ili joj je obilježje zatvoreni izgovor samoglasnika: **pomāžin**, **nāprīd**, **Mišjāka** (G. sg.), **skūlāri**, **zlārinskā skūla**; **bōro** (G. pl.), **ka pōjđē ū goru**, **kōpamo**, itd.

b) Duga je kvantiteta iza naglaska¹ pokraćena bez ikakve naknade ili prepoznatljiva obilježja: **šije**, **devēte gōdine** (pokraćeno krajnje **e**), **jōš iman bābu** (pokraćeno **a** u **iman**), **nōsi**, **devēti** (pokraćeno krajnje **i**), itd.

OBLICI

18. Na temelju dijalekatskih podataka kojima se raspolaže za ovu priliku moguće je dati samo neke napomene o oblicima, ali i one upućuju da zlarinski govor čuva starinu i u svojoj morfologiji, iako ima i nekih inovacija, često u koegzistenciji sa starijim stanjem.

19. Dual se (u imenica m. i sr. roda kao oblik G. sg., u ž. rodu kao oblik N pl.) čuva uz brojeve od dva do četiri: **dvâ, trî, četire đida; dvi, trî, četire bābe.**

U imenica m. roda u načelu je samo tzv. kratka množina, tj. nema tzv. duge množine: **zîdi, bōri, šîpci.**

U G. pl. imenica m. roda čakavski je (podrijetlom dualni) završetak **-o(v)**, s fonetskim varijantama opisanima kod samoglasnika, bez krajnjega **-a**: **îma bōro, prājco.** U načelu je bez krajnjega **-a** i G. pl. imenica ž. roda: **îma ovâc, prāsāk; îmamo i kōkōš** (N. sg. **kōkoša**). Tome se ne protivi ni oblik G. pl. **mînduja** < **mindul**. Imenice m. roda tipa **dînar** imaju u G. pl. padežni završetak **-i**: **pe-desê dînari.**

U A. pl. imenica m. roda padežni je završetak **-e**: **bižâte, kânce, zûbe**, dakle je prevladao oblik »mekih« osnova i time došlo do razlike N i A. pl. tih imenica. Tako je i u G. sg. imenica ž. roda: **bez jaglê se ne mōre šit, trāvâ je zelêne bōjê.**

Među pridjevima moguće je razlikovati određeni i neodređeni oblik samo naglasnim sredstvima:

a) određeni oblik: **ne nōsi lîpe šândule;**

b) neodređeni oblik: **mōja je rûka māla, ne nōsi lîpe šândule.**

20. U glagolskoj morfologiji »čakavnost« se osobito potvrđuje kondicionalnim oblicima glagola **biti**; u singularu su, doduše, izjednačena sva tri lica u liku **bi (jâ, tî, ûn + bi)**, ali se u pluralu čuvaju posebni oblici za svako lice, i to kao tipični čakavski likovi:

mî bîmo,

vî bite,

ōni bi.

Iz primjera se također vidi i to kakav je neobilježeni naglasak u ličnim zamjenica.

21. »Čakavnost« se zlarinskoga govora snažno potvrđuje i modificiranim imperfekatskim oblicima glagola **biti**, u modalnom značenju:

bîšin jâ dōjti u skûlu pa bi znâla,

bîšeš tî dōjti...

bîše ûn dōjti...

bîšemo mî dōjti...

bîšete vî dōjti...

bîšu ōni dōjti...

Izjednačen je oblik 3. lica prezenta pl. u zajedničkom paradigmatskom završetku **-u**: **zûbi me bolû.**

U 1-participu uočene su promjene opisane među suglasničkim osobitostima.

OSTALE OSOBINE

22. Posesivnost se često izriče ili samim genitivom imenice ili prijedlogom **o(d)** i genitivom imenice:

a) Primjeri posesivnoga genitiva bez prijedloga: **Vāla Tatñē, Pūnta Bokô(v)**, itd.

b) Primjeri posesivnoga genitiva s prijedlogom o(d): **Brāk o Bôve, Břdo o Gračinē, Vāla o Lōvišć**, itd.

Način kako se govori izriče se priloškom sintagmom **po + A** sg. ž. roda: **govoriti po zlarinsku, po našu**.

Na vrstu igre upućuje prijedlog **na + A** sg. dotične imenice: **igramo na hranivca, na kārte, na bēbe, na svāšta drūgo**.

23. Zlarinski govor obiluje romanizmima (npr. **škina, kapūla, šāndule, jakēta**, itd.), ali se odlikuje i čuvanjem staroga izvornoga leksičkoga blaga (npr. **grīn||grīn, grēdēš** 'prezent od *grestí', **hrānīvāti se, sūkna, češñāk, vīdro**, itd.).

Nazivi su za ribe u skladu s dosta proširenom nomenklaturom riba na našem dijelu Jadrana (npr. **bižāt, būgva, glamōč, hobōtnica||hobōdnica, kāñac, ligña, pīrka, sāpa, sīpa, smōkvica, srdēla, škrpīna, třļa, ūgor**), dok su nazivi domaćih životinja uglavnom hrvatske izvorne riječi (npr. **brāv, kōkoša, kōza, krāva, ōvca, prāsac, tovār**).

Hrvatske su izvorne riječi ili općeprihvaćene posuđenice i u osnovnom botaničkom nazivlju: **blītva, brōskva, češñāk, dītelina, lōza, lūk, māslina, mīndula, mladūļa, prāska, salāta, smōkva, trāva**, itd.

Isto je i u nazivlju dijelova (ljudskoga) tijela: **glāva, gūbica, kōsa, lākat, kolīna, nōge, nōhat, nōs, poplāt, pīs, rāmene, rūke, ūsta, ūši, vrāt, zūbi**, itd. To se odnosi i na rodbinske nazive: **brāt, dīda, māti, ōtac||ōtac, sēstra||sēstra**, itd.

Narodni su nazivi za mjesece ovi: **sīcañ, veļāča, mārāč, aprija, māj, zūñ, lūj, agūšt, šetīmba(r)||šetīmba(r), otūmba(r)||otūmba(r), novīmba(r)||novīmba(r), decīmba(r)||decīmba(r)**.

24. U toponimiji su dva osnovna jezična i rječnička sloja: naslijeđen mediteranski (lingvistički uglavnom dalmatoromanski i noviji mletački) i izvorno hrvatski: **Barīlac||Bařlac** (sikica), **Bebānov mūja** (mul, gat), **Bōčāc: u Bōjcu** (uvalica), **Borovice** (predjel), **Brāk o Bôve, Břdājce, Břdo, Břdo o Gračinē, Dōlac: u Dōcu, Dōna bānda sēla** (dio sela), **Drāge** (predjel), **Drvenik: na Drveniku** (otočić), **Dubōka: u Dubōkō(j)** (bok), **Dugō(n)** (otočić), **Dvāñka||Dvāñika||Dvājñka** (otočić), **Ferārica** (predjel), **Gālīn mūja** (mul, gat), **Glavīca, Gōrña bānda sēla** (dio sela), **Grbēla||Krbēla** (otočić), **Ispo Klēpāc||Ispo Klēfca** (predjel), **Ispo Mār(i)na** (predjel), **Jābuka** (predjel), **Jōsina: na Jōsinō(j)** (uvala), **Kāmīčac: na Kāmijcu** (sikica), **Kalabrēžov garofulīn** (podmorski greben), **Klāpavica** (brdo), **Klēpāc: na Klēfcu** (predjel), **Komōrica** (otočić), **Krāpan** (otok), **Kraplūn: ko Kraplūna** (otočić), **Kraplūni** (otočići), **Krbēla||Grbēla** (otočić), **Križici||Krišci: na Krišcima** (predjel), **Krvāve sūze** (predjel), **Lāz(i): na Lāzu** (predjel), **Lōkvica** (uvalica), **Lovišća||Lovišća** (uvala), **Magārna: u Magārnoj** (uvala), **Māla Grbēla||Krbēla** (otočić), **Māla Oštrīca** (uvalica), **Māla Sēstra** (otočić), **Māla Vodēna: u Mālōj Vodēnoj** (uvala), **Māli bōk** (rtić), **Māli bōk** (uvalica), **Mālo břdo, Malpāga** (predjel), **Mišjāk** (predjel), **Mūmoña** (otočić), **Oblīk: na**

Obliku (otočić), **Oštrica** (predjel), **Oštriški mûja** (mul, gat), **Plāci** (predjel), **Pokos(i)rića** (predjel u selu), **Polđkvice** (predjel u selu), **Po Šikulínovo** (bok), **Pršliga** (predjel), **Pûnta Lđkvicē**, **Pûnta Mār(i)na**, **Pûnta (o) Bokô(v)**, **Pûnta Oštricē**, **Pûnta Rāta**, **Rakitan: na Rakitnu** (otočić), **Rankulínović** (predjel u selu), **Roženik: na Roženiku** (otočić), **Rûpica** (predjel), **Tatiñā: u Tatiñōj**, **u vāli Tatiñē** (bočić), **Trütin mûja** (mul, gat), **Vāla**, **Vāla Lđkvica**, **Vāla (o) Bokô(v)**, **Vāla (o) Lđvišć**, **Vāla Tatiñē**, **Vēlēž** || **Vēlēš** (bočić), **Vēlika Grbēla** || **||Krbēla** (otočić), **Vēlika Oštrica** (uvala), **Vēlika rīva**, **Vēlika Sēstra** (otočić), **Vēlika Vodēna** (uvala), **Vēlika Břdo**, **Vodēna: u Vodēnoj** (uvala), **Vřh Magār- ne**, **Vřh Rāta**, **Vřtlić** || **Vřtjić** (otočić), **Za Boroviče**, **Za Jōsinu**, **Zlārīn** (otok i selo): **Zlārīnani** (m. etnik), **Zlārīnka** (ž. cānk), **zlārīnski** (ktetik), **Zlārīnska vāla**, **Žālo (o) Mār(i)na** (predjel uz more).

IZVORI PODATAKA

1. B. Finka i A. Šojat: *Obalna toponimija zadarsko-šibenskoga kopna i šibenskoga otočja*. »Onomastica jugoslavic«, 3—4, Zagreb 1973—1974, str. 27—64.
2. B. Finka, *Čakavsko narječje — Der čakavische Dialekt der serbokroatischen Sprache*.« Veröffentlichungen des Seminars für Slavistik der Ruhr-Universität Bochum«, 2, 1—89, Bochum 1968; Isto: »Čakavska rič«, 1, 1971, Split, 11—71.
3. B. Finka i A. Šojat: terenske dijalektološke bilješke iz Zlarina.